

שלשת חלקי הסדר שעבוד מצרים יציאת מצרים והגאולה העתידה

פסחים קה, א

יין, איתמר משמיה דרב נחמן צריך הסיבה, ואיתמר משמיה דרב נחמן אין צריך הסיבה. ולא פליגי, הא בתרתי כסי קמאי הא בתרתי כסי בתראי. אמרי לה להאי גיסא, ואמרי לה להאי גיסא ... תרי כסי קמאי בעו הסיבה, דהשתא הוא דקא מתחלא לה חירות. תרי כסי בתראי לא בעו הסיבה **מאי דהוה הוה**.

תוס' פסחים קטז, א ד"ה צריך

כן עמא דבר לסמוכי ובשעת אכילה מקלשין אותו ביין וחומץ.

פסחים קיה, א

שיש בו ה' דברים הללו יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומיית ותחיית המתים וחבלו של משיח. יציאת מצרים דכתיב בצאת ישראל ממצרים. וקריעת ים סוף דכתיב הים ראה וינוס. מתן תורה דכתיב ההרים רקדו כאילים. תחיית המתים דכתיב אתהלך לפני ה'. חבלו של משיח דכתיב לא לנו ה' לא לנו וא"ר יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו שעבוד מלכיות. איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו מלחמת גוג ומגוג.

ירושלמי פסחים פ"ה ה"ג

זכר לדם. (בקרובן העדה שם) שהיה שוקעין בטיט על הילדים הקטנים. (ובפני משה שם) **זכר לדם מכה הראשונה**.

שוע"ר סי' תעב

כו יין אדום ... שיש בו זכר לדם, **שהיה פרעה שוחט את בני ישראל**.

שוע"ר סי' תעג

כ ותקנו שיהיה לפניו חרוסת בשעת אמירת ההגדה, שהחרוסת הוא זכר לטיט שנשתעבדו בו אבותינו במצרים ... **לכך צריך להיות על השולחן בשעה שמספר שעבוד מצרים**.

לד אם חל פסח בשבת צריך לזהר לרכז החרוסת במשקה מערב שבת. ואם שכח לרכז מערב שבת, **ירככו בשבת על ידי שינוי**.

שוע"ר סי' תפ

ד ופותחין הדלת, כדי לזכור שהוא ליל שימורים ואין מתייראין משום דבר. ובזכות אמונה זו יבא משיח וישפוך הקב"ה את חמתו על הגוים.

ה ואם יבא אליהו ימצא פתח פתוח ונצא לקראתו במהרה, ואנו מאמינים בזה, ויש באמונה זו שכר גדול ... ונוהגין במדינות אלו למזוג כוס אחד יותר מהמסובין, וקורין אותו כוס של אליהו הנביא.

הגדה של הרבי

פיסקה החרוסת: ואחר כך מרככין אותה במשקה אדום זכר לדם מכה הראשונה (ירושלמי פסחים פ"ה סוף ה"ג).

פיסקה הללוי: הפרקים הללויי ובצאת המדברים ביציאת מצרים קריעת ים סוף ומתן תורה (פסחים קיה, א), לשעבר, מפסיקין בהם ותקנו אחריהם ברכת הגאולה ואכילת המצה שכל זה זכר ליציאת מצרים. והפרקים שלאחריהם המדברים בלעתיד לבוא (פסחים שם) באים אחרי הסעודה, כי הם ענין בפני עצמו (זבח פסח).

פיסקה ויטבול בחרוסת: וקודם הטבילה מרכז החרוסת ביין שבתוך כלי (שו"ע רבינו סי' תע"ג סל"ב-ד).

פיסקה כוסו של אליהו: מזיגת כוס זה אחר ברכת המזון (חוץ מזמנים ידועים – שיחת חג הפסח תש"ג).

פיסקה מוזגין כוס ד': קודם אמירת שפוך חמתך ... ע"פ דברי ר' לוי בירושלמי שם, שד' כוסות הם כנגד ד' מלכיות. ואם כן כוס ד' הוא רמז לגלות וגאולה האחרונה, ולכן אז דוקא אומרים שפוך.

פיסקה פותחין הדלת: שיכנס אליהו כו' כי אכל את **יעקב** גוי ויעקב נטל מאליהו משכון אות הוא"ו שיבוא ויבשר גאולת בניו (סידור מהרי"ד).

תורת מנחם חנ"ו ע' 55

יש להקדים הענין דכוסו של אליהו, מיד לאחר ה"אפיקומן", כשמתחיל חציו השני של ה"סדר" שקשור עם הגאולה העתידה.

תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 8 הערה 78

כוסו של אליהו ... ששייכת לחלקו השני של הסדר, שקשור עם הגאולה העתידה (שלכן מזיגת הכוס בדרך כלל היא לאחר ברכת המזון, ורק בזמנים ידועים היו מוזגים הכוס לפני ברכת המזון [ולאחרונה – נהגו כן (למזוג לפני ברכת המזון) בכל פעם]).